

II. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
підготовки лікаря в клінічній ординатурі
Національного медичного університету імені О.О.Богомольця
за спеціальністю «ортопедія та травматологія»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Клінічна ординатура з фаху «Ортопедія та травматологія» є вищою формою підвищення кваліфікації лікарів спеціалістів ортопедів-травматологів.

Мета навчання: одержання лікарем вищої кваліфікації на основі раніше здобутої освіти у вищому медичному закладі освіти III-IV рівнів акредитації і закладах післядипломної освіти та набутого досвіду практичної роботи з ортопедії та травматології.

Основні завдання: поглиблення професійних знань, підвищення рівнів умінь та навичок лікаря-спеціаліста з метою підготовки висококваліфікованого лікаря для самостійної роботи в закладах охорони здоров'я.

Навчальний план розроблений відповідно до Типового плану підготовки лікаря в клінічній ординатурі (додаток 2 до Положення про клінічну ординатуру, затвердженого наказом МОЗ України від 29.01.98 № 12) з урахуванням вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики лікаря ортопеда-травматолога, затвердженої наказом МОЗ України від 29.03.2002 р. № 117, та сучасних інноваційних особливостей організації навчального процесу і вимог ECTS (Наказ МОН України від 20.10.2004 р. № 812), Концепції розвитку вищої медичної освіти в Україні (наказ МОНУ, АМНУ № 522/51 від 12.09.2008р.), наказу Міністерства освіти і науки України «Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу» (№ 774 від 30.12.2005р.), наказу МОЗ України «Про затвердження змін до Положення про проведення іспитів на передатестаційних циклах» (№ 484 від 07.07.2009 р.). Орієнтовні обсяги самостійної роботи становлять від 30 % до 50 % навчальних годин, на проведення консультацій відводиться від 4 % до 10 % навчальних годин від загального обсягу часу. Ціна кредиту ECTS становить 36 учбових годин, ціна національного кредиту (для лікарів-спеціалістів ортопедів-травматологів, які мають стаж практичної роботи за фахом не менше трьох років після закінчення інтернатури чи спеціалізації) – 66 учбових годин. Кількість кредитів на навчальний курс визначається з округленням до 0,5 кредиту.

Термін навчання в клінічній ординатурі - два роки. Для іноземних громадян тривалість навчання може бути подовжена на 1-2 роки.

Враховуючи рівень базисних знань, актуальність та специфіку завдань охорони здоров'я регіону, особливості захворюваності населення та поширеність патології в регіоні та інші обставини до індивідуальних планів навчання для кожного клінічного ординатора вносяться корективи і доповнення в навчальні години, які регламентовані цим навчальним планом, в межах 30 % від загальної кількості годин.

Навчання лікарів з числа іноземних громадян здійснюється українською або російською мовою. До клінічної ординатури приймаються тільки лікарі, які вільно володіють українською або російською мовою.

При складанні індивідуального плану підготовки лікаря клінічного ординатора керівник встановлює конкретний термін оволодіння різними практичними

навичками і кількість маніпуляцій з урахуванням характеру і обсягу лікувально-діагностичної роботи.

Практична підготовка лікарів клінічних ординаторів досягається шляхом систематичної та активної участі їх в діагностичній і лікувальній роботі, обходах клінічних розборах, інших видах практичної діяльності відділення.

Лікар клінічний ординатор повинен здійснювати діагностично-лікувальний процес у прикріплених за ним хворих (4-5 пацієнтів). У вказаних хворих лікар клінічний ординатор виконує увесь обсяг діагностичних досліджень та лікувальних заходів на правах лікуючого лікаря. Він зобов'язаний приймати участь у додаткових дослідженнях, що проводяться цим хворим (рентгенологічних, артроскопічних, лабораторних тощо) і лікувальних маніпуляціях.

Підготовка клінічних ординаторів проводиться, в основному, на клінічних базах кафедри травматології та ортопедії НМУ імені О.О. Богомольця згідно з індивідуальним планом навчання з урахуванням рівня базисних знань лікаря, актуальності та специфіки завдань охорони здоров'я країни та регіону, для якого здійснюється підготовка лікаря ортопеда-травматолога і т. ін. З врахуванням зазначених обставин до індивідуального плану можуть бути внесені корективи та доповнення в навчальні години, які регламентовані навчальними планами, в межах 20 % від загальної кількості годин.

Теоретична підготовка передбачає відвідування лекцій та семінарських занять, самостійної роботи над рекомендованою літературою, участі в клінічних обходах, участі в щотижневих конференціях по узгодженню плану лікування хворих, участі в консультаціях, семінарах, конференціях та інших форумах.

Практичні навички лікарі опановують під керівництвом досвідчених спеціалістів під час самостійної курації хворих у відділеннях клінік з першого дня роботи, участі в чергуваннях як у звичайні так і в ургентні дні у відповідності з графіком, докладів хворих під час обходів відділень та чергувань, участі в операціях, що проводяться як в плановому так і в ургентному порядку, безпосередньо участі в роботі перев'язочної, гіпсового залу, маніпуляційної, участі в прийомі хворих в консультативно-діагностичних відділеннях, навчання в інших лікувальних установах міста у відповідності з індивідуальним планом підготовки.

Суміжні клінічні дисципліни вивчаються у порядку відвідування лекцій, участі у семінарських заняттях і безпосередньо під час роботи у лабораторіях та відповідних підрозділах. Для щоденного керівництва практичною підготовкою клінічні ординатори прикріплюються до найбільш досвідчених спеціалістів відділень, які відповідають за рівень та якість набутих клінічним ординатором професійних навиків. Контроль за якістю засвоєння програмного матеріалу клінічними ординаторами проводиться шляхом щотижневої співбесіди з завідувачем кафедри. Після закінчення терміну навчання у відділенні клінічні ординатори складають залік керівникові відділення та завідувачу кафедри. Звіт про проведену роботу з оцінкою керівника відділення та його візою подається до відділу клінічної ординатури, аспірантури та магістратури Національного медичного університету імені О.О. Богомольця.

ТИПОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

підвищення кваліфікації в клінічній ординатурі за спеціальністю «ортопедія та травматологія»
при кафедрі травматології та ортопедії Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

Тривалість навчання: 2 роки – 3960 учбових годин (110 кредитів ECTS)

Контингент: лікарі-спеціалісти ортопеди-травматологи, які мають стаж практичної роботи за фахом не менше трьох років після закінчення інтернатури чи спеціалізації

Назва курсу, розділу	Кількість учбових годин			В тому числі					
	Всього	Кредити		лекції	практичні заняття	семінарські заняття	консультації	самостійна робота	Контрольні заходи (залік)
		ECTS	націо-нальні						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I рік навчання (1980 учбових годин – 48 тижнів)									
Спеціальні дисципліни									
Ортопедія та травматологія як наука. Організація ортопедо-травматологічної та протезно-ортопедичної допомоги	10	0,5	0,5	2	0	2	1	4	1
Травматологія дорослого віку	252	7,0	4,0	20	64	22	24	120	2
Хірургія пошкоджень і захворювань кисті	160	4,5	2,5	4	90	4	8	52	2
Травматологія дитячого віку	160	4,5	2,5	8	82	10	8	50	2
Гнійна хірургія опорно-рухового апарату (ускладнена травма)	160	4,5	2,5	4	86	6	16	46	2
Екстрена допомога травмованим	160	4,5	2,5	4	68	6	16	64	2
Рентгендіагностика патології опорно-рухового апарату	42	1,0	0,5	2	10	4	4	20	2
Гіпсова техніка	42	1,0	0,5	2	12	2	4	20	2
Анестезіологія та реанімація	42	1,0	0,5	2	14	0	4	20	2
Клінічна анатомія та оперативна хірургія	80	2,0	1,0	4	30	6	8	30	2
Відновна хірургія наслідків ушкоджень опорно-рухової системи у дорослих	494	13,5	7,0	22	200	24	48	198	2
Всього	1590	44,0	24,0	72	656	84	140	600	21

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Суміжні дисципліни									
Імунологічні методи дослідження	16	0,5	0,5	4	0	2	2	6	2
Патофізіологічні методи дослідження в ортопедії та травматології	18	0,5	0,5	6	0	2	2	6	2
Функціональні та фізіотерапевтичні методи лікування в ортопедії та травматології	42	1,0	0,5	4	8	4	4	20	2
Інструментальні та апаратні та допоміжні методи дослідження ортопедо-травматологічних хворих (УЗД, ЯМРТ, денсиметрія, артроскопія)	54	1,5	1,0	4	12	6	4	26	2
Основи медичної статистики	50	1,5	0,5	4	12	4	4	24	2
Маркетинг і менеджмент в охороні здоров'я	30	1,0	0,5	6	0	8	2	12	2
Основи клінічної біохімії	30	1,0	0,5	8	0	8	2	10	2
Основи клінічної фармакології	50	1,5	0,5	10	0	12	4	22	2
Всього за суміжними дисциплінами	290	8,5	4,5	46	32	46	24	126	16
Разом за спеціальними та суміжними дисциплінами	1880	52,5	28,5	118	688	130	164	726	37
Елективні курси	100	2,5	1,5						
Загальна кількість учбових годин	1980	55,0	30,0						
II рік навчання (1980 учбових годин – 48 тижнів)									
Спеціальні дисципліни									
Ортопедична артрологія та ендопротезування	320	9,0	4,5	16	124	16	2	160	2
Вертебрологія	320	9,0	4,5	16	124	16	2	160	2
Дитяча ортопедія	320	9,0	4,5	16	124	16	2	160	2
Кісткова онкологія	240	6,5	4,0	12	94	10	2	120	2
Організація та проведення консультативно-діагностичного прийому ортопедо-травматологічних хворих	240	6,5	4,0	0	92	2	24	120	2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Основи МСЕ та реабілітації хворих з ортопедо-травматологічною патологією	14	0,5	0,5	2	0	4	2	4	2
Протезування та ортезування	80	2,0	1,5	8	30	8	8	24	2
Всього	1534	42,5	23,5	70	588	72	42	748	14
Суміжні дисципліни									
Клінічна біомеханіка	80	2,0	1,0	6	26	4	2	40	2
Патогістоморфологічні методи дослідження в ортопедії та травматології	40	1,0	0,5	4	8	2	4	20	2
Основи медичної генетики. Спадково-схильні ортопедичні захворювання	60	2,0	1,0	10	0	12	6	30	2
Радіаційна медицина	30	1,0	0,5	6	0	6	2	14	2
Клініка, діагностика і лікування невідкладних станів при отруєннях, нещасних випадках, раптових захворюваннях	42	1,5	0,5	8	0	8	4	20	2
Кістково-суглобовий туберкульоз, діагностика лікування	80	2,0	1,0	6	38	6	8	20	2
Медична інформація, бібліографія, патентування	14	0,5	0,5	2	0	4	2	6	0
Всього	346	10,0	5,0	44	72	42	26	150	12
Разом за спеціальними та суміжними дисциплінами	1880	52,5	28,5	114	660	114	68	898	26
Елективні курси	100	2,5	1,5						
Загальна кількість учбових годин	1980	55,0	30,0						

Навчальний план визначає тривалість навчання клінічних ординаторів, розподіл годин, відведених на теоретичне вивчення розділів навчальної програми.

В разі необхідності, враховуючи рівень базисних знань, регіональну патологію, актуальність та специфіку завдань охорони здоров'я регіону та інші обставини, кафедра може вносити корективи та доповнення в навчальні години, які регламентовані навчальними планами, в межах 20% від загального обсягу часу.

Для виконання даної програми в процесі навчання передбачено такі види занять: лекції, практичні заняття, різні види семінарів. Під час навчання на кафедрі ортопедії і травматології та суміжних кафедрах клінічні ординатори у відповідності з навчальним планом підвищують рівень теоретичної підготовки та оволодівають практичними навичками. Теоретична підготовка передбачає обов'язкове відвідування лекцій, активну участь у семінарських заняттях, науково-практичних і патологоанатомічних конференціях. З найбільш актуальних тем програми клінічні ординатори готують реферати, які обговорюються на семінарах. На практичних заняттях клінічні ординатори під керівництвом викладача опановують практичними навичками з ортопедії та травматології та суміжних дисциплін.

Література

1. Абальмасова Е.А, Лузина Е.В. Развитие тазобедренного сустава после лечения врожденного подвывиха и вывиха бедра у детей // Ташкент: Медицина. 1983.- 188 с.
2. Алиев М.Д. Асептический некроз головки бедренной кости после консервативного лечения врожденного вывиха бедра у детей (Клиника, диагностика, лечение) // Дис. канд.мед.наук – М., 1987. - 205 с.
3. Анализ связи биохимических показателей синовиальной жидкости больных остеоартрозами коленного сустава с их клинической характеристикой / Е.Л. Матвеева, С.Н. Лунева, О.К.Чегуров [та ін.] // Травматол. ортопед. России. – 2006. – № 4 (42). – С. 55–58.
4. Андрианов В.Л., Веселовский Ю.А., Тихоненков Е.С., Садофьева В.И. Межвертельная остеотомия бедренной кости при лечении болезни Пертеса // Ортопедия, травматология и протезирование.-1987.- № 10.- С.40-44.
5. Артроскопическая хирургия тазобедренного сустава./Под редакцией Миронова С.П.
6. Асс Я.К. Пояснично-крестцовый радикулит (клиника и хирургическое лечение). - М.: Медицина, 1971. – 214 с.
7. Бабиц Б.К. Травматические вывихи и переломы/Б.К. Бабиц.–Киев: Здоров'я, 1968.–458с.
8. Бадамшина Л.М., Зубарева Е.А., Туманов Л.Б. и др. Остеохондропатии у детей. Сравнительный анализ лучевых методов исследования // Медицинская визуализация. – 2004. - №3. – с. 74-81.

9. Барта О. Врожденный вывих бедер и его раннее консервативное лечение. - Будапешт: Изд-во АН Венгрии, 1972.- 215 с.
- 10.Белецкий А.В. Хирургическое лечение болезни Пертеса у детей// Современные аспекты травматологии и ортопедии: Сб.науч.тр.-Казань., 1994.-С.19.
- 11.Богданов Ф.Р. Хирургическое лечение повреждений и заболеваний стопы/Ф.Р.Богданов.– М.: Медгиз,- 1953.–224с.
- 12.Боголюбов В.М. Общая физиотерапия. - Москва –Санкт-Петербург, 1997.
- 13.Бойчев Б. Оперативная ортопедия и травматология. София, 1961.
- 14.Боль в спине: интерактивный обучающий курс/Под ред.. В.О. Радченко.- Изд-во "ИМТТ", 2006.- www.imtt.com.ua
- 15.Брюханова А.В., Васильев А.Ю. Магнитно-резонансная томография в диагностике заболеваний суставов. - Барнаул, 2001. - 198 с.
- 16.Бурдыгин В.Н. Первичные опухоли и опухолеподобные заболевания позвоночника у взрослых: Автореф. Дис. докт. мед. наук.-1986.-26 с.
- 17.Бучакчийская А.М. Мануальная терапия в комплексном лечении неврологических проявлений поясничного остеохондроза: Автореф. дисс. канд.мед.наук. – Киев. – 1987. – 15 с.
- 18.Вершинин А.В., Литвина Е.А., Скороглядов А.В. и др. Компьютерная томография при переломах вертлужной впадины // Радиология-практика. – 2005. - № 3. – с. 29-30.
- 19.Веселовский Ю.А. Патогенез и раннее консервативное комплексное лечение начальных стадий остеохондропатии головки бедренной кости у детей. // Ортопедия, травматология и протезирование.-1989.- № 4.-С.4.
- 20.Веселовский В.П., Михайлов М.К., Саммитов О.Ш. Диагностика синдромов остеохондроза позвоночника. Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1990. – 288с.
- 21.Виноградова Т.П. Диагностика костно-суставной патологии по биопсиям / М.: Медицина, 1964. -191 с.
- 22.Виноградова Т.П. Опухоли костей / М.: Медицина, 1973. - 336 с.
- 23.Вовченко Г.Я. Ранне виявлення порушень формування кульшового суглоба. Клініко-сонографічне дослідження.-Автореф.дис.канд.мед.наук.–Київ, 1995.– 23 с.
- 24.Войко-Ясенецкий В.Р. Очерки гнойной хирургии, Медгиз., изд. 3, 1956, 623с.
- 25.Войтаник С.А. Мануальная терапия вертеброгенных торакалгий с вегетативно-висцеральными проявлениями: Автореф. дисс. канд. мед. наук . – М., 1986. – 22 с.
- 26.Волков М.В. Болезни костей у детей. – Москва, 1974.- 560 с.
- 27.Габуня Р.И., Колесникова Е.К. Компьютерная томография в клинической диагностике: Руководство.- М.: Медицина, 1995.
- 28.Гайко Г.В., Корж М.О., Калашников А.В., Полішко В.П. Аналіз стану травматолого - ортопедичої допомоги населенню України в 2004-2005рр. Довідник/К.: Видавництво «Біт», 2006.-132с.

29. Гайко Г.В., Хархун М.И., Филипчук В.В. Методологія оцінки результатів лікування хвороби Легг-Кальве-Пертеса // Вісник ортопедії, травматології та протезування.-2000.-№2.-С.
30. Галичкина Л.В. Мануальна терапія неврологічних проявів шейно-грудного остеохондроза // Тез. докл. 68 научн-практ. конф. лікарів. – Астрахань, 1987. – С. 165-167.
31. Гафаров Х.З. Лечение детей и подростков с ортопедическими заболеваниями нижних конечностей. – Казань: Татарское книжное издательство, 1995 – 383 с.
32. Гафаров Х.З. с соавт. Хирургическое лечение болезни Пертеса // Воспалительные и дегенеративно-дистрофические процессы опорно-двигательного аппарата у детей: Сб. науч. тр.-Л., 1985.-С.47-54.
33. Герасименко С.И., Полуляк М.В., Рой И.В., Бабко А.Н., Гужевский И.В., Громадский В.Н., Заморский Т.В., Черняк В.П. Реабилитация при эндопротезировании коленного сустава/ Киев, 2006.-72с.
34. Герасимов А.М., Фурцева Л.Н. Биохимическая диагностика в травматологии и ортопедии / Ленинград: Медицина, 1986. - 235 с.
35. Герцен Г.И. Осложнения оперативного лечения врожденного вывиха бедра у подростков и взрослых (Клиника, профилактика и лечение). Дисс. д-ра мед. наук. - Киев, 1981. - 338 с.
36. Гойденко В.С., Ситель А.Б., Галанов В.П., Руденко И.В. Мануальная терапия неврологических проявлений остеохондроза позвоночника. – М: Медицина, 1988. – 235 с.
37. Горелкин А.Е., Володин В.И., Семенова О.Н. и др. Проводниковая анестезия на нижних конечностях // Ортопедия, травматология и протезирование. - 1992. -№ 2. - С. 45-49.
38. Грацианский В.П. Асептический некроз головки бедра.-М.:Медицина, 1955.-192 с.
39. Грушина Т.И. Физиотерапия у онкологических больных. – М: Медицина, 2001.
40. Джалилов А.П. Ранняя диагностика, лечение и прогнозирование дисплазии тазобедренного сустава и вывиха бедра у детей. Автореф. дисс. докт. мед. наук. - Ташкент, 2006. - 39 с.
41. Джалилов А.П. Факторы риска в возникновении дисплазии тазобедренного сустава у детей - Ортопедия, травматология и протезирование. – 2005.- №2. – с. 122-124.
42. Диагностика и консервативное лечение заболеваний и повреждений опорно-двигательной системы: Справочник. В 8-ми кн. - Харьков: Основа, 1997. -Кн.2.: Остеоартроз / Корж А.А., Черных В.П., Филиппенко В.А., Дедух Н.В., Зупанец И.А. и др. - 88с.
43. Диагностика и лечение дегенеративно-дистрофических поражений суставов/Под ред.И.В.Шумады. - Київ: Здоров'я, 1990. - 198с.

44. Диагностика первичных опухолей и опухолеподобных заболеваний позвоночника у взрослых: Методические рекомендации. /ЦИТО; Сост.:В.Н. Бурдыгин, С.Т. Зацепин. –М., 1990. -10с.
45. Диспластический коксартроз / Корж А.А., Тихоненков Е.С., Адрианов В.Л., Мителева З.М., Поздникин Ю.И. - М.; Медицина, 1986. - 208 с.
46. Дифференциальная диагностика нервных болезней: Рук-во для врачей / Под ред. Г.А.Акимова. - СПб.: Гиппократ, 1997. - 608 с.
47. Дозрты М., Дозрты Д. Клиническая диагностика болезней суставов. - Минск: Тивали, 1993.-144с.
48. Дольницкий О.В., Радомский А.А. Синовиальная среда сустава при болезни Пертеса (эхографическое исследование) // Ортопедия, травматология и протезирование.-1988.-№10.-С.1-6.
49. Дранник Г.Н. Клиническая иммунология и аллергология / Г.Н. Дранник.– М.: ООО «Медицинское информационное агентство», 2003.– 604 с.
50. Дробинский А.Д., Бондаренко Л.П., Келлер С.Н. Применение мануальной терапии в лечении неврологических проявлений поясничного остеохондроза // Периферическая нервная система. – Минск: Наука и техника, 1982. – Вып. 5. – С. 196-200.
51. Дробинский А.Д., Келлер О.Н. Мануальная терапия в лечении неврологических синдромов остеохондроза позвоночника: метод.рек. – Запорожье, 1983. – 26 с.
52. Дынник А.А. Остеосинтез при формировании культей голени по Биру с протезированием на операционном столе// травма.-2004.-т.3, №3.-301-306с.
53. Дынник А.А. Хирургическое лечение больных с порочными короткими культями стоп// Ортопедия, травматология и протезирование.-2003.-№3.-с.87-95.
54. Дынник А.А., Ефремова О.В. Техника ампутации голени по Пирогову с применением компрессионного остеосинтеза и экспресс-протезирования// Ортопедия, травматология и протезирование.-2003.-№1.-с.89-94.
55. Жук П.М. Динаміка анатомо-функціональних змін при вродженій дисплазії кульшових суглобів і профілактика функціональної недостатності опорно-рухового апарата // Дис. докт. мед. наук. - Вінниця, 1995. - 346 с.
56. З. Хайм и В. Каффингст Основы ортезирования нижних конечностей и позвоночника. Otto Bock.-1992.
57. Зазірний І.М., Терновий М.К. Хірургічне лікування остеоартрозу колінного суглоба/Київ. 2005.-190с
58. Здыбский В.И. Лабиринты рефлексотерапии. – Харьков: Консум, 2002.
59. Иваничев Г.А. Мануальная терапия: (Рук-во. Атлас).- Казань, 1997. - 448с.
60. Кадурін О.К., Вирва О.Є, Леонтьева Ф.С. Біофізичні властивості компактної кісткової тканини.– Харків: Прапор, 2007.–136 с.
61. Казимирко В.К. Первичный (возрастзависимый, инволюционный)

- остеоартроз. / В.К. Казимирко, В.Н. Коваленко, В.И. Мальцев. – Киев: Морион, 2006.–175 с.
- 62.Казьмин А.И., Ветрилэ С.Т., Плотников И.И. Поясничный остеоохондроз и боли в области тазобедренных суставов // Актуал. вопр. травматологии и ортопедии. - М., 1980. - Вып. 22. - С. 15-20.
- 63.Кайров В.Н. Мануальная терапия как метод лечения рефлекторных синдромов поясничного остеоохондроза: Автореф. дисс. канд. мед. наук – М., 1987. – 96 с.
- 64.Камышников В.С. Клинико–биохимическая лабораторная диагностика. Справочник в 2–х т. Т.1 / В.С. Камышников.–Минск: Интерсервис.–2003.–495 с.
- 65.Каплан А.В. Закрытые повреждения костей и суставов. М., 1970.
- 66.Кармазановский Г.Г. Новый этап компьютерной томографии – трехмерное изображение // Компьютер. технологии в медицине.-1998.-№1.-С.30-31.
- 67.Касьян Н.А. Мануальная терапия при остеохондрозе позвоночника. – М.: Медицина, 1985. – 96 с.
- 68.Киношенко Ю.Т., Мителева З.М., Шевцова О.А., Корольков А.И., Андриевская Е.Г. Децентрация сустава как предпосылка развития коксартроза у детей // Ортопедия, травматология и протезирование. - 2000 - №3. – с. 13-16.
- 69.Клиническая лабораторная диагностика [Зупанец И.А., Мисюрева С.В., Прописнова В.В. и др.]; под. ред . И.А.Зупанца.-Харьков.-Изд.-во НФАУ: Золотые страницы.-2005.-200 с.
- 70.Клиническая физиотерапия: Справочное пособие для практического врача/ Под редакцией И.Н.Сосина.-К.:Здоров'я, 1996.-624с.
- 71.Клінічна біохімія. Навчальний посібник для студентів вищих фармацевтичних навчальних закладів III-IV рівней акредитації [О.П.Тимошенко. Л.М.Вороніна, В.М.Кравченко та ін.]; за ред.. О.юП.Тимошенко.-Х.:вид. НФаУ «Золоті сторінки».-2003.-293 с.
- 72.Клінічні, артросонографічні та біохімічні зіставлення при остеоартрозі колінних суглобів / Головач І.Ю., Семенів І.П., Митник З.М. [та ін.] // Український ревматологічний журнал.–2007.–№ 1 (27).–С.61–66.
- 73.Кныш И.Т. Диагностика и лечение первичных и метастатических опухолей позвоночника// Опухоли опорнодвигательного аппарата: Сб. науч. тр. – М., 1976. – Вып.5. – С.62-66.
- 74.Кондрашин Н.И., Санин В.Г. Ампутация конечностей и первичное протезирование. М.:Медицина, 1984.-160с.
- 75.Корж А.А. Болевые точки ортопедии и травматологии./Ж.:ОТП.-2000.-№1.-С.5-8.
- 76.Корж А.А., Бердников В.А. Ампутация конечностей и экспресс-протезирование. - Киев: Здоров'я, 1977.-126с.
- 77.Корж А.А., Сименач Б.И. Ортопедическая артрология // Актуал. пробл. артровертебродологии. - Киев, 1994. - С. 21-26.
- 78.Корж А.А., Сименач Б.И. Системный подход в ортопедии и травматологии/Ж.:ОТП-1980.-№7.-С.1-7.
- 79.Корж А.А., Тихоненков Е.С., Андрианов В.Л. и др. Диспластический

- коксартроз – М. Медицина, 1986. - 208 с.
80. Корж А.А. Восстановление опорности нижних конечностей у больных с последствиями полиомиелита / А.А. Корж, Б.А. Погребняк, З.М. Мителева. - М.: Медицина., 1984. - С. 85-188.
81. Корж М.О., Вишняков А.Є., Яковенко С.В., Танькут О.В. Ультрасонографічні ознаки м'якотканинних структур в ділянці кульшового суглоба у дорослих та методики їх дослідження // Ортопедія, травматологія і протезування. - 2008. №2. - С. 105-110.
82. Корж М.О., Філіпенко В.А., Танькут В.О., Танькут О.В. Профілактика ускладнень та помилок при ендопротезуванні кульшового суглоба // Травма. - 2006. - Т. 7, №3. - С. 390-393.
83. Корж Н.А. и др. О лечебной тактике при свежих повреждениях голеностопного сустава // Ортопедія, травматологія і протезування. - 2004. - №1. - С. 6-12.
84. Корж Н.А. Структурно-функциональные особенности стопы как органа опоры и передвижения / Н.А. Корж., Д.А. Яременко // Ортопедія, травматологія і протезування. - 2003. - №3. - С. 36-41.
85. Корж Н.А., Дедух Н.В., Горидова Л.Д., Маколинец В.И. Остеоартроз: новые подходы к лечению // Літопис травматології та ортопедії. - Київ, 1999. - С. 42-43.
86. Корж Н.А., Дедух Н.В., Зупанец І.А. Остеоартроз. Консервативная терапия. - Харьков: Золотые страницы. - 2007. - 424 с.
87. Корж Н.А., Филиппенко В.А., Танькут А.В. Эндопротезирование тазобедренного сустава с использованием монокристаллического корунда в паре трения // Материалы VII съезда травматологов ортопедов Республики Беларусь. - Минск, 2008. - С. 306-308.
88. Корнилов Н.В., Аврунин А.С. Адаптационные процессы в органах скелета / Санкт-Петербург: Морсар АВ, 2001. - 269 с.
89. Корольков А.И. Система противорецидивного лечения врожденного вывиха и подвывиха бедра // Травма. - 2006, том 7 - №5. - С. 513-521.
90. Корольков А.И. Болезнь Легг-Кальве-Пертеса (лекция) // Ортопедія, травматологія і протезування. - 2008. - №2. - С. 111-121.
91. Корольков А.И. Болезнь Легг-Кальве-Пертеса (лекция) // Ортопедія, травматологія і протезування. - 2008. - №2. - С. 111-121.
92. Корольков А.И. Восстановительное лечение детей после повторных хирургических вмешательств при рецидивах врожденного вывиха и подвывиха бедра / Вестник физиотерапии и курортологии. - №3- 2008. - С. 76-80.
93. Корольков А.И. Заболевания тазобедренного сустава у детей с наследственной предрасположенностью: концептуальная модель // Международный медицинский журнал. - Том 12 - 2006. - №1. - с. 62-65
94. Корольков А.И. Патогенетические аспекты лечения болезни Пертеса // Матер. Республ. юбил. науч. конф. травм.-ортоп. Республики Беларусь,

- посв. 70-летию БелНИИТО. - Минск, 2000. - С.169-173 / Соавт. : Шевченко С.Д.
95. Корольков А.И. Современные технологии лечения врожденного вывиха бедра // Літопис травматології та ортопедії - № 1. – 2003. – с. 5-8.
96. Корольков А.И. Современные технологии лечения врожденного вывиха бедра // Літопис травматології та ортопедії - № 1. – 2003. – с. 5-8.
97. Корольков А.И., Мощенко В.Л. Спиральная компьютерная томография в предоперационном планировании вмешательств на диспластичном тазобедренном суставе // Вісник ортопедії, травматології та протезування. - № 4- 2004. - С.50-54.
98. Корольков А.И., Шевченко С.Д. Патогенетическое обоснование лечения болезни Пертеса // Матер. 13 съезда травматологов-ортопедов Украины,- Донецк, 2001. – С.283-284.
99. Корольков О.І. Післярепозиційний гіперпресійний синдром при вродженому вивиху стегна: Автореф. дис...канд. мед. наук. - Харків, 1999 р.-20 с.
100. Кулиш Н.И. Оперативный доступ к тазобедренному суставу для выполнения артропластики// Ортопедия, травматология и протезирование.-1984.№9.-С.49-51.
101. Кулиш Н.И., Мезенцева Р.М., Танькут В.А., Филиппенко В.А. Костная пластика в хирургии тазобедренного сустава в кн.: Ортопедия, травматология и протезирование. Киев.-1983. Вып.13, -с.62-65.
102. Кулиш Н.И., Продан А.И., Филиппенко В.А. и др. Дифференциальная диагностика дегенеративно-дистрофических заболеваний тазобедренного сустава и поясничного отдела позвоночника // Ортопедия, травматология и протезирование - 1987. - № 10. - С. 15-20.
103. Кулиш Н.И., Танькут В.А., Лыгун Л.Н. Набор инструментов для стабильного остеосинтеза вертельных повреждений// Техническое описание и инструкции по применению, Харьков, 1988,С.20.
104. Куценок Я.Б., Левицкий А.Ф., Вовченко А.Я. и соавт. Роль ультразвукового исследования в диагностике дисплазии тазобедренного сустава и врожденного вывиха бедра у детей первых месяцев жизни. // «Заболевания и повреждения крупных суставов у детей» (сб.науч.трудов под ред.проф. В.Л.Андрианова) - Ленинград, 1989. – с. 25-30.
105. Куценок Я.Б., Рулла З.Я., Мельник В.В. Врожденная дисплазия тазобедренного сустава. Врожденные подвывих и вывих бедра. Киев, «Здоров'я». – 1992. - 184 с.
106. Лебедев К.А. Иммунная недостаточность (выявление и лечение) / К.А. Лебедев, И.Д. Понякина.–М.: Мед. книга; Н.Новгород: Изд-во НГМА, 2003.–443с.
107. Леванова И.В. Ранняя диагностика дисплазии тазобедренного сустава и показания к различным методам лечения у детей в возрасте до 3-х месяцев: Автореф. дисс... канд. мед. наук. - Москва, 1991. - 12 с.
108. Левенец В.Н., Пляцко В.В. Артроскопия.- К.: Наук.думка, 1991.- 232с.

109. Левит К. Мануальная терапия в рамках врачебной реабилитации. - Винница, 1997.-440с.
110. Левит. К., Захсе Н., Янда В. Мануальная медицина. - М.:Медицина, 1993. -512с.
111. Лобзин В.С, Рахимджанов А.Р., Жулев Н.М. Туннельные компрессионно-ишемические невралгии.- Ташкент: Медицина, 1988. - 232с.
112. Лобзин В.С. Туннельные компрессионно-ишемические невралгии // Дифференц. диагностика нервных болезней: Рук-во для врачей / Под ред. Г.А.Акимова.-СПб.: Гиппократ, 1997.-С. 183-197.
113. Лосева Г.В., Цытович А.Л., Самарин О.И. и др. Особенности эхографии в комплексной диагностике врожденной дисплазии тазобедренного сустава у детей первого года жизни. – Москва, 2004
114. Лоскутов А.Е., Головаха М.Л., Олейник А.Е. Пособие по тотальному эндопротезированию тазобедренного сустава имплантатами системы «Ортэн»/Дніпропетровськ: Пороги, 2003.-66с.
115. Лупичев Н.Л. Электродиагностика, гомеопатия и феномен дальнего действия. – Москва, 1990.
116. Лялина В.В., Шехтер А.Б. Артроскопия и морфология синовиовитов// Москва, Наука, 2007.
117. Малахов О.А., Грибова И.В., Кралина С.З. Комплексный подход к лечению врожденного вывиха бедра у детей различного возраста // Материалы науч.-практ. конф. травмат.-ортоп. Республики Беларусь. – Т.1. – Минск, 2000. – с.186-190.
118. Маркс В.О. Исследование ортопедического больного./Минск, 1956.-329с.
119. Маркс В.О. Ортопедическая диагностика, Минск, «Наука и техника», 1978, 512с.
120. Матвеева, Е.Л. Факторный анализ биохимических и клинических показателей гонартроза / Е.Л. Матвеева, В.Д. Макушин, О.К. Чегуров // Гений ортопедии. – 2007. – № 1. – С. 81–84.
121. Машков В.М. Лечение диспластического коксартроза у больных молодого возраста/«Заболевания и повреждения крупных суставов у детей»:(сб.науч. трудов [под ред.проф. В.Л. Андріанова] - Ленинград, 1989. – с. 68-70.
122. Медична реабілітація в санаторно-курортних закладах.Ч.1. Оптимізовані комплекси медичної реабілітації. За редакцією В.В. Пожидаєва, Л.І. Фісенко.-К.:Купріянова.-2006.-196с.
123. Методика исследования, диагностика и ортопедическое снабжение при статических деформациях стоп: [метод.рекомендации].-Укр. НИИ протезирования, протезостроения, экспертизы и восстановления трудоспособности инвалидов; сост.Д.А. Яременко.-Х., 1990. -47с.
124. Методичні рекомендації з санаторно-курортного лікування. – АТ: “Укрздравниця”. – Київ, 1998.
125. Миронов С.П., Бурмакова Г.М. Повреждения локтевого сустава при занятиях спортом - Москва 2000.

126. Миронов С.П., Орлецкий А.К., Цыкунов М.Б. Повреждение связок коленного сустава - Москва , 1999.
127. Миронов С.П.,Архипов С.В. Атлас артроскопической хирургии плечевого сустава - Москва , 2002.
128. Миронова З.С.,Фалех Ф.Ю. Артроскопия и артрография коленного сустава - Москва, Медицина ,1982
129. Многотомное руководство по патологической анатомии: V, VI т. / Под ред. Т.П. Виноградовой - М.: Медицинская литература, 1959.-536 с.
130. Мовшович Й.А. Оперативная ортопедия: Руководство для врачей. М.,1994.
131. Мюллер Е.М., Альговер М., Шнейдер Р., Вигликгер Х. Руководство по внутреннему остеосинтезу. – Берлин, Гейдельберг; Нью-Йорк, Springer-Verlag, 1996, – 750с.
132. Некачалов В.В. Патология костей и суставов - С-Пб: Сотис,-2000.-285с.
133. Новые разработки в эндопротезировании тазобедренного сустава. В кн.: «Изобретательство и рационализаторство в травматологии и ортопедии» - ЦИТО, 1983,с.17.
134. Общее руководство по радиологии /под ред. Н.Petterson - 1995. – Т.1 –668 с.
135. Одинські Б. Рентгенографія і комп'ютерна томографія у діагностиці переломів таза // Український радіологічний журнал.-2001.-№9.-С.20-25.
136. Олекса А.П. Травматологія і ортопедія-К.: Вища школа, 1993.–511с.
137. Орлянский В., Головаха М. Руководство по артроскопии коленного сустава - Днепропетровск, 2007.
138. Ортезирование, экспресс-ортезирование и биоматериалы в ортопедии и травматологии./Тез. докл. обл. научн. конф., посвящён. 80-летию ХНИИОТ. Харьков, 12-13 ноября 1987г.
139. Остеоартроз. Консервативна терапія [Н.А.Корж, А.Н.Хвисюк, Н.В.Дедух и др.]; под ред. Н.А.Коржа, Н.В.Дедух, И.А.Зупанца.–Х.: Золотые страницы, 2007.–424 с.
140. Остеоартроз: Консервативна терапія / Лобенко О.О., Корж М.О., Дедух Н.В., Зупанець І.А., Маколінець В.І. та ін. - Харків: Прапор, 1999. –336 с.
141. Остеопороз. Эпидемиология, клиника, диагностика, профилактика и лечение [Н.А. Корж, В.В.Поворознюк, Н.В.Дедухи др.]; под. ред. Н.А. Коржа, В.В.Поворознюка, Н.В.Дедух, И.А.Зупанца.-Х.: Золотые страницы, 2002.-648 с.
142. Оценка специфического клеточного иммунитета с помощью современной модификации реакции торможения миграции лейкоцитов / А.В. Симонова, Т.В. Латишева, Е.А. Чирвон [и др.] // Иммунология. – 2006. – Т.27, № 5. –С.304–307.
143. Очкуренко О.М. Анатомія людини/О.М. Очкуренко, О.В Федотов. -К.: Вища школа, 1992. – с.334.
144. Патологоанатомическая диагностика опухолей человека:

- руководство в 2-х томах Под ред. Н.А. Краевского, А.В. Смольяникова, Д.С. Саркисова // М.: Медицина, 1993. - 687 с.
145. Поздникин Ю.И. Ошибки и осложнения при остеотомиях таза у детей и их профилактика // Ортопедия, травматология и протезирование.- 1986.- №11-с.14-17.
 146. Полищук Н.Е., Корж Н.А., Тищенко В.Я. Повреждения позвоночника и спинного мозга//Киев, 2001. – 387с.
 147. Пономаренко Г.Н. Основы доказательной физиотерапии.- СПб.:ВМедА, 2003.-224с.
 148. Пономаренко Г.Н. Физические методы лечения // Справочник. – С.П.б., 1999. – 252 с.
 149. Пономаренко Г.Н., Антипенко П.В. Физиотерапия и курортология в вопросах и ответах.- Санкт-Петербург, 2000.
 150. Попелянский А.Я., Иваничев Г.А. Об эффективности мануальной терапии при некоторых вертебро-неврологических синдромах // Тез. докл. научн-практ. конф. 19994. – С. 40-46.
 151. Попелянский Я.Ю. Болезни периферической нервной системы. Руководство для врачей. –М.: Медицина, 1989. -464 с.
 152. Попелянский Я.Ю. Вертеброгенные заболевания нервной системы. Вертебральные и цервико-мембральные синдромы шейного остеохондроза. Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1981. -367 с.
 153. Попсуйшапка А.К., Бойко Я.И. Экспресс-ортезирование при заболеваниях и повреждениях опорно-двигательного аппарата -1989. - 78с.
 154. Продан А.И. Дегенеративные заболевания позвоночника. Том 1.Семиотика. Классификация. Диагностика // Продан А.И., Радченко В.А., Корж Н.А. – Харьков: ИПП «Контраст», 2007.-272 с.
 155. Профилактика осложнений в области большого вертела при эндопротезировании тазобедренного сустава// Ортопедия, травматология и протезирование, 1983, №9, с.19-21.
 156. Пустовойт Б.А. Хирургическая профилактика диспластического гонартроза./Дисс. д.м.н.Х., 1996.-404с.
 157. Рабкин И.Е., Дедова В.Д., Нечволодова О.Л. и др. Компьютерная томография у детей с дисплазией тазобедренного сустава // Ортопедия, травматология и протезирование.-1991.-№3.-С.66-70.
 158. Радомский А.А. Болезнь Пертеса. Вопросы патогенеза, течения, исходов лечения.-Киев, 1988.-С.10-12.
 159. Радченко В.А. Практикум по стабилизации грудного и поясничного отделов позвоночника//Радченко В.А., Корж Н.А. – Харьков: Прапор, 2004. – 158 с.
 160. Ревеля П.А. Патология кости. Пер. с англ.-М.:Медицина, 1993.-368с.
 161. Ревматические болезни / Под ред. В.А.Насоновой, Н.В.Бинчука.- М.:Медицина, 1997.- 520с.
 162. Рейнберг С.А. Рентгенодиагностика заболеваний костей и суставов.- Москва.- 1955.- 640 с.

163. Рейнберг С.А. Рентгенодиагностика заболеваний костей и суставов. 4-е изд. испр. и доп. (Кн.), 1-2, Москва, «Медицина», 1964 Кн. 1, 530с., Кн. 2 -572с.
164. Рейнберг С.А. Рентгенодиагностика заболеваний костей и суставов. 4-е изд. испр. и доп. (Кн.), 1-2, Москва, «Медицина», 1964 Кн. 1, 530с., Кн. 2 -572с.
165. Роль биохимических методов обследования в диагностике и профилактике остеохондроза позвоночника. Памятка для практического врача / Харьков, 1981.-4 с.
166. Романов С.В., Семизоров А.Н. Сравнительная визуализация тазобедренного сустава рентгенологическим и ультразвуковым методами. - //Ультразвуковая и функциональная диагностика. – 2006. - №3. – с.132.
167. Руководство по цитологической диагностике опухолей человека / М.: Медицина, 1976.-304 с.
168. Садофьева В.И. Рентгено-функциональная диагностика заболеваний опорно-двигательного аппарата у детей. – Л.: Медицина, 1986. – с.54-72.
169. Самосюк І.З., Парамончик В.М., Губенко В.М. та ін. Фізіотерапевтичні та фізіопунктурні методи і їх практичне застосування.-Навчально-методичний посібник.2-е вид., доп.- К.:Купріянова О.О.,2004.-316с.
170. Саркисов Д.С., Перова Ю.Л. Микроскопическая техника. Руководство для врачей лаборантов / М.: Медицина, 1996. - 543 с.
171. Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека – Медиздат, М.1963, том 1 - 3.
172. Сіменач Б.І. Спадково схильні захворювання суглобів. Теоретико-методологічне обґрунтування (на моделі колінного суглоба).- Харків: Основа, 1998.- 223 с.
173. Сіменач Б.І., Снісаренко П.І., Бабуркіна О.П. Артроз як теоретико-методологічна проблема. Харків: Крокус, 2004. - 126 с.
174. Слуцкий Л.И. Биохимия нормальной и патологически измененной соединительной ткани / Ленинград: Медицина, 1969. - 375 с.
175. Соколовский О.А. Обоснование современных реконструктивно-восстановительных вмешательств при дисплазии тазобедренного сустава у подростков: Автореф. дис.докт.мед. наук.- Минск, 2004.-37 с.
176. Сосин И.Н. Клиническая физиотерапия. – Київ, Здоров'я, 1996.
177. Сосин И.Н. Физическая терапия хирургических, травматологических ортопедических заболеваний. – Екатеринбург: Изд-во Уральского отделения Академии наук России. 1996.
178. Состояние гуморального звена иммунитета в отдаленные сроки после эндопротезирования тазобедренного сустава / С.А. Божкова, Г.Е. Афиногенова, В.М. Машков [та ін.] // Мед. иммунология.–2002.–Т.4, № 2.– С.142–143.
179. Сотникова Е.А., Мазур В.Г., Бондарева С.Н. Сравнение информативности рентгенографии и ультрасонографии в оценке формирования анатомических структур тазобедренных суставов у детей первого года жизни // Актуальные

- вопросы лучевой диагностики заболеваний костно-суставной системы: Материалы Всероссийской научно-практической конференции, 22-23 сентября 2005 г., Барнаул. – 2005. – с. 202-205.
180. Спужак М.І., Хвисяк О.М., Шармазанова О.П. Кульшовий суглоб (Вікова рентгеноанатомія, методики променевого дослідження, рентгенодіагностика захворювань). – Київ «Гідромас», 2007. – 117 с.
181. Стабилизация грудного и поясничного отдела позвоночника: интерактивный обучающий курс/Под ред.. В.О. Радченко.-Изд-во "MED&SOFT", 2006.
182. Стерлинг Дж. Секреты ревматологии. - М.;СПб.: БИНОМ - Невский диалект, 1999. - 768 с.
183. Стрелкова Н.И. Физические методы лечения в неврологии. – М.: Медицина, 1983.
184. Сулова О.Я. Рентгенодиагностика повреждений и заболеваний опорно-двигательного аппарата. К.: Здоровье, 1989, – 256с.
185. Талько И.И., Шевченко С.Д., Гнатов В.И., Кабаций М.С., Полозов Ю.Г., Войтенко А.В., Мацкевич Н.Д., Спилютина Т.В. Выявление, консервативное лечение и диспансеризация детей с врожденным вывихом бедра и дисплазией тазобедренного сустава: Методические рекомендации. Киев – 1991, - 24 с.
186. Танькут В.А. Новые подходы к вопросам диагностики и лечения в ортопедической артрологии// Новое в ортопедии, травматологии и комбустиологии. - Ялта, 1997.-С.55-56.
187. Танькут В.А. Тотальное эндопротезирование в лечении больных с патологией тазобедренного сустава/ Дис. канд. мед. наук, Харьков,1980.
188. Тарасов В.И. Роль центрирующих остеотомий бедренной кости в лечении остеохондропатии тазобедренного сустава у детей // Актуальные вопросы лечения заболеваний и повреждений опорно-двигательной у детей: Сб.науч.тр.-С.-Петербург, 1994.- С.178.
189. Тер-Вартанян С.Х., Яременко О.Б., Худина В.С. Локальная инъекционная терапия при поражениях суставов и периартикулярных тканей. - Киев: Полюс,1997.-143с. 20-Тревелл Дж., Симонс Д. Миофасциальные боли: В 2-х т. - М.:Медицина, 1989,Т.2. - 608 с.
190. Тимофеева М.И. Декомпрессивная операция в лечении болезни Пертеса у детей // Ортопедия, травматология и протезирование.-1986.- № 10.-С.56-58.
191. Тимофеева М.И. Функциональное обоснование новых методов оперативного лечения болезни Пертеса у детей: Автореф. дис...док.мед.наук.-Пермь, 1991.-24 с.
192. Тимченко И.Б., Дынник А.А. Основные этапы развития ортезирования в институте им. Н.И. Ситенко, «Ортопедия, травматология и протезирование».-2008.-№2.-с.127-134.
193. Тимченко И.Б., Дынник А.А. Экспресс-ортезирование при лечении больных с переломами позвонков грудного и поясничного отделов позвоночника на фоне остеопороза//Доктор.-2006.-№4.-с.54-57.

194. Тимченко И.Б., Дынник А.А., Суворова В.В. и др. Индивидуальное экспресс-ортезирование больных с патологией позвоночника: материалы, технологии изготовления, конструкции, результаты лечения//Медицина и ...-2008.-№3.-с.115.
195. Тихоненков Е.С. Остеотомии таза при лечении детей и подростков с диспластическими пре- и коксартрозами /Заболевания и повреждения крупных суставов у детей: сб.науч.трудов под ред.проф. В.Л.Андрианова. – Ленинград, 1989. – с.61-65.
196. Торбенко В.П., Касавина Б.С. Функциональная биохимия костной ткани / М.: Медицина, 1978.- 274 с.
197. Трачук А.П., Шаповалов В.М., Тихилов Р.М. Основы диагностической артроскопии
198. Тревелл Дж., Симонс Д. Миофасциальные боли: в 2-х т.- М.:Медицина, 1989,Т.2.-608с.
199. Трубников В.Ф. Травматология и ортопедия: Учебник для студентов мед. институтов. К., 1986.
200. Тураев Р.Ф., Болгаев А.Б. Мануальная терапия при ортопедических заболеваниях // Актуальные вопросы травматологии и ортопедии. – М. – 1986. – С. 97-99.
201. Улащик В.С. Очерки общей физиотерапии. - Минск: Наука и техника, 1994.
202. Уотсон-Джонс Р. Переломы костей и повреждения суставов. М., 1972.
203. Фафенрот В.А. Болезнь Пертеса и транзиторная коксалгия у детей. - Ленинград, 1990.-С.15-22.
204. Федорів Я.Р., Філіпюк А.Л., Грицько Р.Ю. Загальна фізіотерапія: навчальний посібник.-К.: Здоров'я, 2004.-224с.
205. Филиппенко В.А. Хирургическое лечение идиопатического асептического некроза головки бедренной кости.: Автореф. Дис. канд. мед. наук, Харьков,1984.-17с.
206. Филиппенко В.А., Танькут А.В. Применение препарата «Дона» у пациентов с остеоартрозом коленного сустава// Ортопедия, травматология и протезирование.-2007.-№4.-С.100-103.
207. Филиппенко В.А., Танькут А.В. Применение препарата хондроитин комплекс у пациентов с остеоартрозом коленных суставов I-II стадии// Ортопедия, травматология и протезирование.-2006.-№3.-С.81-84.
208. Філіпенко В.А., Танькут О.В. Питання ендопротезування кульшового суглоба з позиції характеристик матеріалів, які використовуються в парах тертя//Літопис травматології та ортопедії, 2008, №1-2.-С.226-229.
209. Хемпфлинг Х. Артроскопия.Диагностика и терапия// Висбаден: Техноэкспорт ГмбХ

210. Цивьян Я.Л. Хирургия позвоночника. – М.: Медицина, 1966. – 312 с.
211. Чепелева М.В., Волокитина Е.А., Кармацких О.Л. Особенности иммунного статуса пациентов с дистрофическими заболеваниями тазобедренного сустава // Медицинская иммунология.– 2004.– Т.6, №3–5.– С.407.
212. Черкес-Заде Д.И. Хирургия стопы/Д.И. Черкес-Заде, Ю.Ф. Каменев.-М.:Медицина, 2002.–с.328.
213. Шарпарь В.Д. Комплексная оценка ранних стадий остеохондропатии головки бедра у детей и их лечение: Автореф. дис... канд.мед.наук: 14.00.22.-М., ЦИТО, 1985.-19 с.
214. Шевцов В.И., Куртов В.М., Тропин В.И., Карасева Т.Ю. Лечение детей и подростков с остеохондропатией тазобедренного сустава // Гений Ортопедии.-1996.- № 2.-С.69-70.
215. Эндопротезирование тазобедренного сустава//В кн.: Материалы респ. научно-практ. конференции «Новые приборы в совр. Теор. И практ. медицине», К., 1983, с.9-11.
216. Эндопротезирования при протрузионном коксартрозе// Ортопедия, травматология и протезирование, 1984. №7, с.12-16.
217. Юмашев Г.С. Травматология и ортопедия. М., 1983.
218. Юмашев Г.С., Епифанов В.А. Оперативная травматология и реабилитация.
219. Яралов-Яролянц В.А. Переломы и вывихи костей стопы -К.: Здоров'я, 1969.–95с.
220. Яременко Д.А. Клиника, оперативное лечение и ортопедическое снабжение при поперечно-распластанной деформации стопы:[метод.рекомендации].-Укр НИИ протезирования; Сост: Д.А. Яременко, А.А Корж, В.А. Тлока.-Х., 1982.-24с.
221. Яременко Д.А. Особенности ортопедического обеспечения больных с деформациями стоп вкладными ортопедическими изделиями.//Ортопедия, травматология и протезирование.-2009.-№2
222. Яременко Д.А. Патогенетическое обоснование хирургического лечения больных с поперечно - распастанной деформацией переднего отдела стопы//Ортопедия, травматологияи ортопедия.-2009.-№1.
223. Яременко Д.А., Ефименко В.И., ЕфимовР.В. Рентгенологическое исследование в оценке анатомо-функционального состояния стопы. //Ортопедия, травматология и протезирование.-2004.-№1.-С.16-20.
224. Яровий В.К. Клінічна мануальна медицина. Навчальний посібник. – Вінниця: Нова книга. 2008. -320 с.
225. Arthroscopy and MRI Techniques // Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2003
226. Axhausen G. Die Nekrose des proximalen Bruhstucks beim Schenkelhalsbruch und ihre Bedeutung fur das Huftgelenk // Langenbeck Arch. Klin. Chir. - 1922, - №120.- P.325-346.

227. Azuma H. et al. Evaluation of acetabular coverage: three-dimensional CT imaging and modified pelvic inlet view // J. Pediatr. Orthop.-1991.-Vol.11, № 6.-P.765-769.
228. Azuma H. et al. Preoperative and postoperative assessment of rotational acetabular osteotomy for dysplastic hips in children by three-dimensional surface reconstruction computed tomography imaging // J. Pediatr. Orthop.-1990.-Vol.10, № 1.-P.33-38.
229. Calhoun P.S. et al. Three-dimensional volume rendering of spiral CT data: theory and method // Radiographics. 1999.- №19.-P.745-764.
230. Catteral A. Legg-Calve-Perthes disease.-Edinburgh: Churchill, Livingstone. 1982.-115 p.
231. Charnley J.Arthroplasty of the hip. A new operation/-Lancet, 1961.- №11.-P.54-56.
232. Chiari K. Medial displacement osteotomy of the pelvis // J. Clin. Orthop.. – 1974. – Vol. 98. – P. 55-71.
233. Copf F., Witte H., Ravnik D. et all. Subchondral compact bone presented as part of a hidro-and thermodynamic system in femoral head and of a femoral condyle shock absorber// Ортопедия, травматология и протезирование, 2006. №4, с.39-46.
234. Dandy D.J. Arthroscopic management of the knee.//Edinburgh et al.:Churchill Linningstone, 1987
235. Dandy D.J. Arthroscopy of the knee. A diagnostic colour atlas. //London:Butterworths, 1984
236. Gachter A. The various faces of anterior cruciate ligament tears during arthroscopic examination// в книге Jakob R.P.,Staubli H.-U. The knee and the cruciate ligaments.-Berlin et al.: Springer-Verlag,1992
237. Gachter A.,Freuler F.K. Arthroscopic findings in the knee joint. //Berlin et al.:Springer-Verlag, 1988.-250 slides with legend in English, German and French.
238. Garnero P., Mazieres B.M., Gueguen A. Cross-sectional association of 10 molecular markers of bone, cartilage and synovium with disease activity and radiological joint damage in patients with hip osteoarthritis: the EHODIAH cohort // J. Rheumatol.–2005.–Vol. 32–P.697–703.
239. George H.Thompson, Robert B.Salter LCP-disease//CIBA.- Vol.38.- 1986.-P.216-248.
240. Graf R., Shuler P. Die Sauglingshufte im Ultraschallbild: ein Atlas. Weinheim: Medizin, 1988. S. 276.
241. Guenther KP, Tomczak R, Kessler S, et al. Measurement of femoral anteversion by magnetic resonance imaging – evaluation of a new technique in children and adolescents // Eur J Radiol.-1995.-№ 21.-P.47-52.
242. Henche H.-R., Holder J.Arthroscopy of the knee joint.Diagnosis and operative techniques.//Berlin et al.:Springer-Verlag, 1988.
243. Herring J.A., Neustadt J.B., Williams J.J. et al. The Lateral Pillar Classification of Legg-Calve-Perthes' Disease // J. Padiatr.Orthop.-1992.- Vol.12, №2.-P.143-156.

244. Kanis J.A. Biochemical markers of osteoporosis / J.A. Kanis // Scand. J. Clin. Lab. Invest.–1997.–Vol. 57, N 227.–P. 6–11.
245. Kleuver M., Kooijman M.A.P., Pavlov P.W., Veth R.P.H. Triple osteotomy of the pelvis for acetabular dysplasia // J. Bone Joint Surg. (Br.). – 1997. – Vol.79. – P.225-229.
246. Kohn D. Arthroskopie des Kniegelenks: Diagnostik und operative Therapie.//Munche: Urban&Schwazenberg,1991
247. Lajtai G., Snyder S.J., Applegate G.R., Aitzenmuller G.,Gerber C. Shoulder
248. Lee D.Y. et al. Assessment of complex hip deformity using three-dimensional CT image // J. Pediatr Orthop.-1991.-Vol.11, № 1.-P.13-19.
249. Millis M.B., Murphy S.B. Use of computed tomographic reconstruction in planning osteotomies of the hip // Clinical Orthopaedics and related research.-1992.-№ 274.-P.154-159.
250. Outerbridge R.E. The etiology of chondromalacia patellae// J.Bone Joint Surg.-1961.-Vol.43-B, №4.-P.752-757.
251. Qain S., Catterall A. Hinge abduction of the hip. Diagnosis and treatment // J.Bone Joint Surg.- 1986.-68.- P.61-65.
252. Salter R.B., Dubos J.-P. The first fifteen years personal experience with Innominate osteotomy in the treatment of congenital dislocation and sublocation of the Hip // J. Clin Orthop.- 1974. - Vol.98.- P.72-103.
253. Schneider B., Laubenberger J., Jemlich S. et al. Measurement of femoral antetorsion and tibial torsion by magnetic resonance imaging// The British Journal of Radiology.-1997.-№ 70.-P. 575-579.
254. Schultz K.P., Dustman H.O. Morbus Perthes.- Berlin: Springer-Verlag, 1992.-402p.
255. Strobel M.,Stedtfeld H.-W. Diagnostic evaluation of the knee.//Berlin et al.: Springer-Verlag,1990.
256. Tarhan S., Unlu Z. Magnetic resonance imaging and ultrasonographic evaluation of the patients with knee osteoarthritis: a comparative study // Clin. Rheumatol. 2003. V.22.N. 3. P. 181-188.
257. The Natural Histori of Perthes disease // J.Bone Jt. Surg.-1971.-Vol.53-B, № 1.-P.37-52.
258. Therry G. Macrophage migration inhibitory factor: a regulator of innate immunity / G. Therry, R. Therry // Nat. Rev. Immunol.–2003.–Vol. 3.–P. 791–800.
259. Tonnis D. Congenital Dysplasia and Dislocation of the Hip in Children and Adult.-Berlin: Springer-Verlag, 1984.-461 p.
260. Udupa J.K. Three-dimensional visualization and analysis methodologies: a current perspective // Radiographics.-1999.- №19.-P.783-806.
261. Watanabe M., Takeda S., Ikeuchi H. Atlas of arthroscopy,3rd edn.//Tokyo:Igaku Shoin.-1979.
262. Zwemuller K., Deckner A., Kupferschmidt W., Steindl M. Metal on Metal Hip Prosthesis: Past Performance and Future Direction//Clin. Orthop.- 1996.-№329.-P.-97-105.

Електронні ресурси:

https://www.cebp.nl/?NODE=239	www.apta.org	www.acsm-msse.org
www.pubmed.gov	www.jbmronline.com	www.pmrjournal.org
www.amjphysmedrehab.com	www.nejm.org	www.imtt.com.ua
www.archives-pmr.org	www.sciencedirect.com	

**Завідувач кафедри травматології та
ортопедії Національного медичного
університету імені О.О. Богомольця,
д.мед.н., професор**

О.А. Бур'янов